

На запереченні войовничого характеру програми діяльності А. базувалися ідеї Менно Сімонса (Нідерланди), звідки пішла назва секти менонітів. Їх віровчення базувалось на принципах відмови від застосування сили у боротьбі зі злом, військової служби, майнового зрівняння. Унаслідок переслідувань меноніти переселялися до Північної Америки, Російської імперії. На півдні України вони з'явилися 1789 і заснували свої перші вісім колоній. Поселення менонітів динамічно розвивалися у Катеринославській, Херсонській, Таврійській губерніях, відіграючи важливу економічну й культурну роль у житті Південної України. Протягом 1924 – 1939 члени цієї секти масово емігрували з Радянського Союзу.

Літ.: Smith С.Н. The story of the mennonites. – Newton, 1950; Смирин М.М. Народная реформация Томаса Мюнцера и Великая крестьянская война. – М., 1955; Кулинич І.М., Кривець Н.В. Нариси з історії німецьких колоній в Україні. – К., 1995.

О.А. Іваненко.

АНГЛО-УКРАЇНСЬКІ КОМІТЕТИ, УКРАЇНСЬКО-БРИТАНСЬКІ КОМІТЕТИ – назва організацій різного політичного спрямування у Великій Британії 1910–30-х рр., які ставили за мету підтримувати і пропагувати ідеї українського руху.

Перший комітет (The Ukraine-British Committee) заснували у Лондоні в березні 1913 Дж.Раффалович, В.Степанківський, Ф.Барлетт і М.Меленевський. Він популяризував у Великій Британії досягнення української культури, а в Україні – англійської. Після виходу В.Степанківського зі складу комітету (літо 1913) керівництво очолив Дж. Раффалович. На початку Першої світової війни комітет прагнув забезпечити для українського руху симпатію й допомогу англомовних держав, хоча серед його членів існували розбіжності стосовно майбутнього України. Перестав існувати фактично після переїзду Дж. Раффаловича до США (листопад 1915).

1930 зусиллями прихильників П.Скоропадського В.Коростовця, Л.Тафнелла і М.Грегорі постав Англо-український комітет (Anglo-Ukrainian Committee) з метою збору коштів для підтримки гетьмана та ведення української монархістської пропаганди. Після реорганізації (26 квітня 1932) комітет очолив Л.Тафнелл. 1932–34 заходом комітету видавався часопис «Дослідник» («The Investigator»), у якому друкувалися статті прогетьманського спрямування. А.–у.к. розпався фактично у березні 1934 після звільнення Л.Тафнелла з посади керівника. Розслідування діяльності комітету в британському суді (8–9 жовтня 1935) виявило фінансові зловживання його керівництва.

У лютому 1935 група політиків і громадських діячів (С. Мелоун, Е. Лінкольн, Р. Сітон-Вотсон) створила новий Англо-український комітет, який орієнтувався на демократичний табір в українському русі. До нього уві-

йшли вчені-історики (Дж.Гуч, К.Макартні, В.Нейпір), депутати палати громад (Дж. Гілз, Дж. Мандер, Дж. Веджвуд). Від початку заснування комітету його діяльність спрямовувалася на проведення гучних політичних акцій, серед них: виступи в пресі на захист українського населення, подання петицій до уряду і парламенту, публікація політичних памфлетів, організація зустрічей з відомими українцями. У практичній роботі комітет тісно взаємодіяв з Українським бюро у Лондоні, яке очолював В.Кисілевський (1932–39). Припинив діяльність на початку Другої світової війни.

Літ.: Saunders D. Britain and the Ukrainian Question (1912–1920)//English Historical Review, 1988, № 406; Серета О. Англійські зв'язки львівських українців напередодні Першої світової війни. В кн.: Львів: місто – суспільство – культура. – Львів, 1999; Сирота Р. З історії одного судового процесу або гетьманська справа у міжвоєнній Великій Британії //Україна модерна, 2000, ч. 4.

Р.Б. Сирота.

АНДРУСІВСЬКИЙ ДОГОВІР (ПЕРЕМИР'Я) 1667 – договір між Російською державою і Річчю Посполитою про припинення війни 1654–67 за право володіння Україною. Підписаний 30 (20) січня 1667 терміном на 13,5 років у с. Андрусов біля Смоленська (нині місто в Російській Федерації). Укладений всупереч договорам, підписаним з царським урядом гетьманами Б.Хмельницьким, Ю.Хмельницьким та І.Брюховецьким. До миру з росіянами поляків змусив заколот Ю.Любомирського, що охопив значну територію Речі Посполитої. А.д.(п.) визначив місце Росії, Польщі та України в системі міжнародних відносин 60–70-х рр. 18 ст. Його статті встановлювали розподіл сфер впливу польського короля і московського царя на козацьку державу. Лівобережна Україна відходила до Росії, а Правобережна – до Речі Посполитої. Влада царя поширювалася на Смоленськ, Дорогобуж, Білу, Невель, Красний Веліж (нині міста Російської Федерації), а також Сіверщину. Київ повинен був відійти до Польщі 1669. Запорозька Січ потрапляла у спільне володіння обох держав. Царський уряд зобов'язувався виплатити Польщі як компенсацію за втрачені шляхтою землі на Лівобережній Україні 1 млн польських злотих (бл. 200 000 рублів). Укладання договору викликало велике невдоволення серед усіх верств українського народу. Проти А.д.(п.) рішуче виступали гетьманські уряди П.Дорошенка, І.Брюховецького, П.Суховієнка, а згодом і Д.Многогрішного та І.Самойловича, які протягом свого правління практично його не виконували. Порозуміння Росії й Польщі за рахунок поділу козацької держави спричинило зростання впливу в українському суспільстві старшини, яка спиралася на підтримку Османської імперії та Кримського ханства. Після 1667 поглибився внутрішньополітичний розкол в Україні. Внаслідок зайнятої гетьманськими урядами позиції більшість із статей А.д.(п.) не було виконано, а російсько-польські переговори щодо сфер впливу на